

המוקד להגנת הפרט ואח'

ע"י ב"כ עוה"ד יוסי וולפסון ואח'

רח' אבר-עוביידה 4, ירושלים

העותרים

- נ ג ד -

מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית

על ידי פרקליטות המדינה,

משרד המשפטים, ירושלים

המשיב

הודעה מטעם פרקליטות המדינה

עתירה זו עניינה – כאמור בסעי' 1 לעתירה – בתנאי החזקתם של עצורים פלסטינים המוחזקים במחנה עופר שליד ביתוניא. על פי טענת העותרים, תנאי ההחזקה במתקן המעצר שבמחנה עופר (להלן: מתקן עופר) הם "חמורים ביותר" ואף "תת אנושיים", ולפיכך מתבקש בית המשפט להורות על מתן תנאי כליאה "אנושיים, הולמים ומכובדים" לעצורים הפלסטינים המוחזקים במחנה זה. כן מתבקש בית המשפט להורות על מתן תנאי כליאה שכאלה לעצורים גם בטרם העברתם למחנה עופר.

בתמצית ייאמר כבר עתה, כי תנאי הכליאה הניתנים כיום לעצורים במחנה עופר הינם אנושיים, הולמים מכובדים וסבירים. אכן, בתחילת מבצע חומת מגן, בשל כמויות העצורים הגדולות עד מאד, שהובאו בקצב מהיר ביותר למתקני המעצר בשטחי איו"ש – ובעיקר למתקן עופר – לא ניתן היה לספק לכל העצורים מיידית את תנאי המעצר המינימליים המקובלים במלואם, ולפיכך, משך תקופה קצרה יחסית, לא ניתנו לכל העצורים כל תנאי הכליאה המקובלים. אלא שמכך לא היה מנוס למרבה הצער, עקב מעצרים של אלפי אנשים בתוך ימים ספורים ועקב הצורך להעריך לקליטתם ולמעצרים בתנאים סבירים תוך כדי לחימה, שנכפתה על כוחותינו. מכל מקום, צה"ל נערך במהירות רבה – תוך כדי הלחימה – למצב שבו יוכלו כל העצורים לקבל תנאי מעצר סבירים, וכיום, כאמור לעיל, התנאים הניתנים לכל העצורים במחנה עופר – למיטב בדיקתנו – הינם סבירים בהחלט ועונים הם על הסטנדרטים המקובלים, הן לפי הדין הישראלי והן לפי הדין הבינלאומי. לפיכך נטען כי אין כל מקום להתערבותו של בית המשפט הנכבד בנדון.

אשר לדרישות המתייחסות לתנאי המעצר הניתנים לעצירים בטרם הגעתם למתקן עופר, הרי שבעתירה מובהר כי הכוונה לתנאים הניתנים לעצירים ב"מתקנים זמניים למיון וחקירה" שאליהם מובאים העצורים בטרם הגעתם למחנה עופר. לענין זה נבחר, כי למיטב בירורינו, רובם

של מתקנים זמניים אלה כבר נסגרו והמתקן האחרון שעדיין מתפקד באורח שוטף מיועד בעיקרו להחזיק את העצור לפרק זמן קצר ביותר עד אשר יוחלט מה יעשה בו, שאזי, אם מוחלט להמשיך לעוצרו, מועבר הוא ככלל למתקן המעצר בעופר, אשר בו יתמקד דיונו בהמשך. לפיכך נטען כי דין העתירה להדחות.

להלן יובא בהרחבה הרקע העובדתי הנדרש לענין ואחר כך נתייחס לדרישות המועלות בעתירה.

רקע עובדתי

1. כידוע, מאז סוף חודש ספטמבר 2000 מתנהלים בשטחי יהודה והשומרון אירועי לחימה רבים, וכן בוצעו פיגועים רבים בשטחים אלו ובישראל, אשר גרמו למאות הרוגים ופצועים ישראלים. כמו כן נהרגו ונפצעו פלסטינים רבים.
2. אירועים אלו החמירו ביותר בחודש מרץ 2002, אשר בו נהרגו כמאה ועשרים אזרחים ישראלים בפיגועים שביצעו פלסטינים, ומאות נפצעו.
3. בתגובה למעשי טרור אלו החליטה ממשלת ישראל, ביום 29.3.02, על ביצועה של פעולה רחבת היקף על ידי צה"ל לשם הכרעת תשתית הטרור הפלסטינית על כל חלקיה ומרכיביה, ולקיים לשם כך פעילות נרחבת עד להשגת המטרה.
4. במסגרת פעילות זו שהחלה בסוף חודש מרץ 2002, נכנסו כוחות צה"ל לשטחים רבים שהיו בשליטתה של הרשות הפלסטינית ולערים פלסטיניות, כגון רמאללה, קלקיליה, טול-כרם, שכם, גינין ובית לחם, וכן לכפרים פלסטיניים. כוחות צה"ל נכנסו במטרה, בין היתר, לעצור מבוקשים ואנשים הנמנים על ארגוני הטרור השונים, ולאסוף כלי נשק וחומרי חבלה.
5. במסגרת פעולת צה"ל התקיימו באזור קרבות עם גורמים חמושים, וצה"ל נאלץ לגייס כוחות מילואים רבים, ולהפעיל כלי נשק כבדים כגון טנקים ונגמ"שים, ואף מסוקי קרב ומטוסים.
6. מאז החלו הקרבות בסוף חודש מרץ 2002, ועד היום, נעצרו על ידי כוחות צה"ל ביהודה ושומרון, בזירת הלחימה או בסמוך לה, אלפי עצורים, ומספרם, ככל הנראה, נע סביב 6000 עצורים.
7. חלק מעצורים אלה נמנים על הגורמים הלוחמים בפועל נגד כוחות צה"ל או על הגורמים העוסקים בייזום וביצוע פיגועים נגד אזרחים ישראלים, וחלקם אנשים שנעצרו בזירת הלחימה ועלה חשש כי הם מעורבים בפעילות נגד כוחות צה"ל, אך בדיעבד התברר כי אינם קשורים לכל פעילות עויינת. מי שהוברר לגביו כאמור, שוחרר ממעצרו.

8. על כוחות הבטחון הוטלה המשימה לאתר, בהקדם האפשרי, מי מן העצורים נמנה על הגורמים המסכנים את בטחון המדינה ושלום אזרחיה, ומי מביניהם נעצר מבלי שיש טעם המצדיק את המשך מעצרו. יצויין, כי במסגרת המעצרים האמורים לעיל נעצרו גם אנשים אשר התברר, כי יש לנביהם תיקי חקירה פתוחים בגין עבירות פליליות חמורות שביצעו בישראל, וברחו אחר כך לשטחים.

9. בשל היקף העצורים הגדול בפרק זמן קצר, ובשל חומרת החשדות שבגינם נעצרו האנשים, אורך לעתים מיון העצורים, תשאולם והבירור אם יש מקום להמשך מעצרים או לא, פרק זמן לא קצר. עם זאת, מאז החלו המעצרים, כבר מוינו רוב העצורים ועד כה כבר שוחררו בעקבות המיון אלפי עצורים. כיום עצורים במתקני המעצר השונים, למיטב בירורינו, כ- 1800 עצורים, וזאת מתוך כלל העצורים שנעצרו מאז תחילת המבצע.

10. כל מי שהליך מיונו מסתיים ואינו משוחרר מן המעצר, מועבר בהקדם האפשרי להמשך חקירה על ידי המשטרה או שירות הבטחון הכללי, או למעצר מינהלי, לפי נסיבות הענין.

על רקע האמור לעיל, נתייחס עתה לדרך הטיפול בעצורים שנעצרו במהלך המבצע.

11. ככלל, רוב העצורים הובאו תחילה למתקנים זמניים שהוקמו בסמוך לאחר תחילת המבצע, לצורך מיון וחקירה ראשוניים (להלן: המתקנים הזמניים). מתקנים אלה מוקמו בתוך מפקדות החטיבות השונות שלחמו באזור איו"ש. ככלל, כל חטיבה שעצרה אנשים, הביאה בדרך כלל את העצורים שנעצרו על ידה, למתקן הזמני שמוקם בתוך מפקדת החטיבה שלה. למיטב בירורינו, במתקנים אלה שהו העצורים בדרך כלל זמן קצר בלבד, לרוב, בין שעות ספורות ל- 48 שעות. לאחר הגעתם למתקנים אלה, נערך לעצורים מיון זמני, וזאת לאחר חקירה ראשונית. אזי הוחלט אם לשחררם או להמשיך את מעצרים לצורך בדיקה מעמיקה יותר של החשדות שעלו כנגדם. ככלל, מי שהוחלט להמשיך את מעצרו, הועבר מהמתקן הזמני בהקדם האפשרי למתקן המעצר המרכזי באיו"ש, המצוי כיום במחנה עופר, ליד ביתוניא, שאוזותיו סבה העתירה בעיקרה. עצורים בכמות קטנה מאד יחסית הועברו ישירות מהמתקנים הזמניים למתקני חקירות אחרים, לפי יכולת הקליטה של אותם מתקנים.

למיטב בירורינו, פעלו במהלך המבצע חמישה מתקנים זמניים שכאלה. מתוכם, עם שוך הקרבות, כבר נסגרו ארבעה מתקנים. המתקן האחרון עדיין מתפקד.

מטבע הדברים, מתקנים זמניים אלה, שהוקמו בחטף, ושימשו למיון ראשוני, לא הוכשרו להחזקת עצורים לאורך זמן והתנאים שהיו למוחזקים בהם היו מינימליים ביותר. עם זאת, למיטב בירורינו, לעצורים ניתנו מים לשתייה, מזון, טיפול רפואי (במתקנים הללו שהו רופאים שבדקו את העצורים), אפשרות גישה לשירותים וכדומה. מכל מקום, כאמור, במתקנים הללו שהו רוב רובם של העצורים זמן קצר ביותר ומשם שוחרר חלק נכבד מהם

על אתר כבר לאחר זמן קצר ביותר. יתרת העצורים הועברה בעיקר למתקן המעצר במחנה עופר, בו נדון עתה.

12. כאמור, למתקן זה הגיעו רוב העצורים, לאחר ששהו תחילה פרק זמן קצר מאד במתקנים הזמניים. עם זאת, במקרים מסוימים, העצורים שנעצרו הועברו ישירות למתקן המעצר בעופר. כך למשל, רוב העצורים מגזרת רמאללה, הועברו ישירות למתקן עופר, שכן הוא מצוי בסמוך לרמאללה. בדומה, עצורים שנעצרו בגזרת חברון, הועברו ככלל ישירות למתקן עופר, שכן בגזרה זו לא הוקם מתקן זמני.

מאז יום 29.3.02 (מועד תחילתו של מבצע חומת מגן ומועד פתיחתו של מתקן עופר) ועד ליום 22.4.02, הובאו למתקן זה כ- 3000 עצורים. מתוכם שוחררו עד ליום 22.4.02, לאחר מיון וחקירה, כ- 1420 עצורים. למתקני מעצר אחרים הועברו עד למועד זה כ- 240 עצורים. לפיכך נותרו במועד זה במחנה כ- 1340 עצורים. בימי השיא, שהו במחנה למעלה מ- 1400 עצורים. כיוון שהעתירה והדרישות המועלות בה לעתיד, מתייחסות בעיקר למתקן עופר, נביא עתה פירוט לגבי גודל המתקן, יכולת האכלוס שלו, הרחבתו בתקופה האחרונה, תנאי הכליאה שבו וכדומה. כל האמור לעיל מבוסס על שיחה מפורטת שנערכה עם מפקד מתקן עופר וכן על סיור שערך במתקן הח"מ לקראת הכנת הודעה זו יחד עם נציגי מפצ"ר ומנהלת מחלקת הבגצ"ים.

מתקן עופר - כללי

13. כאמור בפתיח לעתירה, מיד בתקופה הראשונה של המבצע נעצרו מאות רבות של עצורים. המתקנים הזמניים שנפתחו במסגרת החטיבות, נועדו מטבע הדברים להחזיק עצורים אלה לזמן קצר ביותר, שעות ספורות, ולכל היותר ימים בודדים, ואילו מתקני המעצר הרגילים, הפועלים בימי שגרה, יכלו לקלוט מספר קטן יחסית של עצורים חדשים. מטעם זה, מיד ביום התחלת המבצע, ניתנה פקודה לפתוח את מתקן המעצר בעופר, שהינו מתקן מעצר פיקודי המיועד לפעול במצבים שבהם נעצרים עצורים רבים בתקופה קצרה יחסית. מתקן זה הופעל גם בעבר מעת לעת אולם היה סגור ערב המבצע. כיוון שעם קבלת ההחלטה על פתיחת המבצע היו צפויים להעצר בתוך זמן קצר עצורים רבים, ניתנה הוראה לפתוח את המתקן באורח מידי.

14. יכולת הקליטה הרגילה של מתקן עופר הינה כ- 450 עצורים, ובעבר, ככלל, הספיקה יכולת קליטה זו לצרכי הצבא. כך למשל, מספר שבועות לפני התחלת מבצע חומת מגן, נכנסו כוחות צה"ל לטול כרם, והעצורים שנעצרו שם נקלטו במתקן עופר ללא כל בעיה.

כמות זו, של כ- 450 עצורים, אמורה להקלט בחמישה "מתחמי כליאה" הקיימים במקום זה מכבר. ארבעה מתוכם הינם גדולים יחסית והחמישי קטן יותר. בכל אחד מארבעת המתחמים הגדולים מוצבים חמישה אוהלים, המיועדים לאכלס כ- 100 עצורים, ובחמישי, ישנם שלושה אוהלים, המיועדים לאכלס כ- 50 עצורים. סך הכל, במצבי שיגרה, יכול אם כן

המתקן לאכלס כ- 450 עצורים. מכל מקום, בעתות מצוקה, ניתן לאכלס במקום עד כ- 700 עצורים. הדבר נעשה על ידי כך שלכל אוהל ניתן להכניס במוצע 30 איש במקום 20 איש, אם כי דבר זה יוצר כמובן צפיפות רבה במתחם.

15. משעה שנפתח מתקן עופר, אוכלסו בו העצורים שהגיעו למחנה עופר. דא עקא, שכבר בימים הראשונים של המבצע הגיעה למחנה עופר כמות גדולה מאד של עצורים, שמילאה את המתקן כליל, בכ- 700 עצורים, תוך שעצורים נוספים המשיכו להגיע, ולפיכך, על אחר, נוצרה במקום מצוקת איכלוס קשה. כדי לפתור, הוכשרו במהירות רבה ארבע סככות קבע מקורות המצויות בשטח המחנה, לצורך החזקה זמנית של עצורים במעצר. הסככות גודרו והעצורים שלהם לא היה מקום במתחמי הכליאה הקיימים הועברו אליהם, תוך שהוכנסו אליהן דרגשי שינה, ושירותים כימיים, ובהמשך גם מקלחות. הכשרת הסככות נעשתה תוך ימים בודדים ובכך נפתרה, באורח זמני, בעיית מצוקת המקום הקשה ביותר ששררה במקום בימים הראשונים, שבגינה שהו חלק מהעצורים ללא מחסה זמן קצר.

16. עם זאת, מאחר שסככות אלה, אף לאחר התקנתן לשימוש כמקום מעצר, לא נועדו לשמש לאורך זמן כמקום מעצר, הוחלט במקביל, מספר ימים לאחר תחילת המבצע, לבנות ולהתקין במקום בדחופות מספר מתחמי כליאה חדשים, כדי שניתן יהיה להעביר אליהם את יתרת העצורים, שהוחזקו בסככות, וכן את העצורים העודפים ששוכנו בשעת הדחק בתוך חמשת מתחמי הכליאה הקיימים. במסגרת זו הוחלט להכשיר במקום שבעה מתחמי כליאה חדשים. לצורך כך נעשו עבודות להכשרת הקרקע במקום, המתחמים נכבשו וזופתו באספלט, גודרו בגדרות ואמצעי אבטחה שונים, והותקנו בתוכם שירותים עם ביוב ומקלחות עם מים זורמים ועם מתקנים לחימום מים. תמשה מתחמים חדשים, המיועדים לקלוט כ- 500 איש נפתחו ביום 24.4.02, וביום זה הוחל להעביר אליהם את כל העצורים ששהו עד אז בסככות. ההעברה אמורה להסתיים במהלך הלילה, שאזי לא יישארו יותר עצורים בסככות. שני מתחמים נוספים אמורים להפתח בתוך ימים ספורים, ואזי יועברו אליהם עצורים מתוך עשרת המתחמים הפועלים כיום, על מנת להקל על הצפיפות במתחמים הפועלים.

17. אם מספר העצורים הכולל ישאר כפי שהוא כיום, או יפחת, הרי שהמתקן המורחב, שתואר לעיל, ואשר הורחב בפרק זמן קצר מאד יחסית, יספיק לאכסון העצורים בתנאים סבירים. כיוון שמבצע חומת מגן הסתיים בעיקרו, וכיוון שתהליך מיון העצורים – שבעקבותיו משוחררים חלק מהעצורים – ממשיך להתבצע – הרי הצפי הוא שמספר העצורים ילך ויקטן, ועל כן, כיום, נפתרה כמעט לגמרי בעיית הצפיפות במתקן, שנבעה מכמות העצורים העצומה שהגיעה למתקן עופר בתוך ימים ספורים.

תנאי המעצר במתקן עופר

18. אשר לתנאי המעצר הניתנים כיום לכלואים במתחמי הכליאה, הרי שמדובר בתנאים אנושיים וסבירים בהחלט.

19. כך למשל, בכל מתחם כליאה (המיועד כאמור, בדרך כלל, להחזקת כ- 100 עצורים), מצויים שלושה תאי שירותים ושלושה תאי מקלחות. בשירותים ובמקלחות יש מים זורמים. למקלחות צמודים מתקנים לחימום מים שבאמצעותם יש במקלחות בדרך כלל מים חמים בכל עת. תאי השירותים והמקלחות מצויים בתוך כל מתחם ומתחם, ולפיכך הגישה אליהם הינה חופשית ובלתי מוגבלת בכל שעות היממה. על נקיון השירותים והמקלחות אחראים העצורים עצמם וניתנים להם אמצעי ניקוי. כמו כן מסופקים לעצורים גילי נייר טואלט, סבון, מברשות שיניים ומברשות גילוח. יצויין, כי גם בסככות הותקנו תאי שירותים וגם בהם היו מים זורמים. כמו כן גם בסככות הותקנו מקלחות ומתקנים לחימום המים, אם כי התקנתם ארכה כמה ימים והמתקנים לחימום אינם מתקני קבע, ולפיכך לא תמיד ניתן היה לחמם בהם מים.

בכל מתחם וסככה יש ברזיה ובה מים זורמים לשתייה. הגישה אליה הינה חופשית.

20. העצורים ישנים על גבי דרגשי שינה מעץ, שעליהם פרוסים מזרונים. המזרונים הם מסוג המכונה "מזרני צוות", והם מצויים בשימוש ביחידות שונות בצה"ל.

יצויין, כי בימים הראשונים חסרו דרגשי שינה ומזרונים לחלק מהעצורים, שכן המתקן לא היה אמור וערוך לקלוט כמות כה גדולה של עצורים. אולם בתוך ימים בודדים הגיעה אספקה של דרגשי עץ ומזרונים שהספיקה לחלוקה לכל העצורים וכיום לכל עצור יש דרגש שינה ומזרון.

21. אשר לשמיכות, הרי שבימים הראשונים נופקו מספר שמיכות לכל עצור, וככלל, השמיכות הספיקו למאות העצורים הראשונים שהגיעו ונקלטו למתקן. משהמשיכו העצורים להגיע נוצר חסר ממשי בשמיכות. בתוך ימים בודדים הגיעו שמיכות נוספות והבעיה נפתרה. אכן, בתחילה, למי שהוכנס לסככה נופקה רק שמיכה אחת, עקב מצוקת השמיכות, אולם בתוך כיומיים קיבל כל עצור גם בסככות מספר שמיכות. לסיכום, כיום, לכל עצור יש לפחות 3-4 שמיכות, ולעתים אף יותר.

22. אשר לבגדים להחלפה, הרי שבימים הראשונים נופק סט בגדים להחלפה, הכולל חולצה, מכנסיים, תחתונים, גופיה, גרביים ומגבת, לכל עציר שהגיע. אלא שכל הכמות נגמרה בתוך ימים ספורים ולעצורים החדשים שהמשיכו לזרום למתקן לא נותרו בדרך כלל בגדים ומגבות לחלוקה. בעקבות מחסור זה, פנה מפקד המתקן בדרישה לנפק לו מאות סטים נוספים של בגדים להחלפה, וביום 23.4.02 הגיעו למתקן 2800 סטים שכאלה. מיד עם הגעתם קיבל כל עציר השוהה במתקן סט חדש של בגדים להחלפה, ויש כוונה לחלק כבר בימים הקרובים סטים נוספים, כך שלכל עציר יהיו שני סטים של בגדים להחלפה. נמצא, כי כיום יש לכל עציר לפחות סט אחד של בגדים להחלפה, ולחלק מהעצורים יש שני סטים שכאלה.

אשר למעילים, הרי שלכל מי שהגיע למתקן ללא מעיל נופק מעיל, ובתחום זה לא נוצר חוסר.

23. אשר למזון שניתן לעצורים, הרי שגם בתחום זה, בימים הראשונים, היה חסר בכמויות ובמוצרי מזון, שכן כמויות המזון שנופקו למתקן נועדו לכ- 700 איש האמורים לשהות בו לכל היותר, בעוד שבפועל הגיעו למתקן עצירים רבים בהרבה. עם זאת, בתוך ימים בודדים נערך צה"ל לנפק כמויות אוכל מתאימות, ומאז ועד עתה, למיטב בירורינו, אין חסר במזון, שכן כמויות המזון המנופקות למתקן עבור העצורים מחושבות על פי מספר העצורים בפועל החושים בו. אשר למגוון המזון, להמחשה בלבד, נבקש לציין, כי כיום, לארוחת בוקר מקבלים העצורים לחם, פיתות, ירקות, גבינה לבנה או גבינה מותכת, לבנה, מרגרינה, ריבה, זיתים וסוכר. לארוחת צהריים מקבלים העצורים לחם, פיתות, ירקות, חומס, זעתר, פירות טריים, ומנה בשרית (שניצל או קציצות). לארוחת הערב ניתן תפריט דומה לארוחת הבוקר.

24. אשר לטיפול הרפואי הניתן במתקן המעצר – הרי שבמקום שוהה דרך קבע רופא, 24 שעות ביממה. כל עצור שמגיע למתקן עובר בדיקות רופא כחלק מתהליך קליטתו. בנוסף, בכל יום עובר רופא בכל רחבי המתקן עם חובש, ומקיים מסדר חולים. במסגרת זו כל עצור שיש לו תלונה רפואית יכול להשמיעה באזני הרופא. במקרה שבו הרופא סבור שיש לתת לעצור טיפול דחוף שאין ביכולת המרפאה המצויה במקום לתת, מפונה העצור לכית חולים. כיום, מצויים שני עצורים ממתקן עופר בבתי חולים.

25. אשר לחפצי הערך של העצורים – הרי שכתלק אינטגרלי מתהליך הקליטה, מפקידים העצורים את חפצי הערך שבידיהם (לרבות תעודות זהות) בידי השלישות הקולטת אותם, וזו שומרת על החפצים עד לשחרור העציר. לעצור ניתנת קבלה מפורטת עם פירוט חפצי הערך. עם השחרור מקבל העצור בחזרה לרשותו את החפצים שהפקיד עם הגעתו למתקן.

להשלמת התמונה נציין, כי בימי הלחימה הראשונים, נלקחו לעיתים חפצי הערך מכל העצורים כבר בשטח, ללא מתן קבלה אישית, והחפצים הובאו למתקן עופר בשקים שבהם אוכסנו חפצים של כמה עצורים יחדיו. במתקן ניסו לשייך החפצים לעצורים, במידת האפשר. כך למשל, תעודות זהות שהופקדו, או ארנקים שבהם היתה תעודה מזהה, הופרדו מהציוד הכללי והוכנסו לפקדון האישי של העצור. לעומת זאת, חפצים שלא הוברר למי הם שייכים, הועברו למנהל האזרחי באיו"ש וכל עציר המשתחרר יכול לפנות לגוף זה ולבקש לאתר אצלו את חפציו שנלקחו ממנו בעת מעצרו. מכל מקום, לאחר כמה ימים הושלט סדר בתחום זה, ומאז, ככלל, כל עצור מגיע למתקן עם חפציו ומפקיד שם את חפצי הערך שלו, כפי שהוסבר לעיל.

26. אשר למתן הודעה למשפחות אודות המעצר – כל עצור הנקלט במתקן מקבל גלויה ורשאי הוא לכתוב למשפחתו על מעצרו ומקום המצאו. הגלויות מועברות למנהל האזרחי וממנו הן מועברות לצד הפלסטיני.

27. אשר לשחרור עצורים – הרי שלפי הנחיית הפיקוד, עצורים משוחררים במידת האפשר סמוך לאזור מגוריהם. גם בתחום זה שרר אי סדר מסוים בימים הראשונים, אך כיום, כאמור, השחרור מבוצע באורח האמור.
28. מפגש עם עו"ד – במקום הוקצו שני אהלים לצרכי מפגש עם עורכי דין, וכל עורך דין הרשאי לפגוש עצור מסוים יכול לפגשו באהלים אלה.
29. ביקורי צלב אדום – מזה כעשרה ימים מורשים אנשי הצלב האדום להכנס למתקן המעצר ולבקר בכל מקום במתקן ללא כל מגבלה. במסגרת זו רשאים אנשי הצלב האדום לשוחח עם כל עציר המצוי במקום. אנשי הצלב האדום גם נפגשים במקום מעת לעת עם דרגי הפיקוד, ומשמיעים באזניהם את הערותיהם על תנאי המעצר. למיטב ידיעתנו עד כה קויימו עמם ארבע פגישות.
30. זהו אפוא הפירוט העובדתי הרלוונטי, המתייחס למתקן עופר, שהוא מתקן המעצר המרכזי באיו"ש, שבו עצורים כיום רוב העצורים שנעצרו במהלך מבצע חומת מגן, ושבו עוסקת העתירה.

על רקע האמור לעיל נתייחס עתה לדרישות המועלות בעתירה.

התייחסות לדרישות המועלות בעתירה

31. כעולה מהעתירה, הדרישה העיקרית של העותרים היא ליתן תנאי כליאה "מינימליים, אנושיים, הולמים ומכובדים" לעצורים העצורים במתקן עופר.
- לענין זה, המשיבים יטענו, כי תנאים שכאלה ניתנים כיום לכל העצורים במתקן וממילא אין כל צורך בהתערבותו של בית המשפט בגדון. כדי להבהיר זאת, נתייחס באופן ספציפי לכל דרישה ודרישה המועלות על ידי העותרים במישור זה (סעיף ב' לעתירה).
32. ראשית, דורשים העותרים כי יתאפשר לעצורים להודיע לבני משפחותיהם על עצם מעצרם ומקום החזקתם. כאמור, הדבר מתאפשר לכל העצורים עם הגיעם למתקן עופר.
33. שנית, דורשים העותרים כי המשיבים יימנעו מלהחזיק את העצורים באוהלים ו/או בסככות החשופים לפגעי מזג האוויר. כפי שהובהר לעיל, מפקדת המתקן פעלה להעברת כל העצורים לאוהלים, הנותנים מענה סביר ל"פגעי מזג האוויר הישראלי". כידוע, אלפי חיילים שוהים דרך קבע תקופות ארוכות באהלים, וגם במתקני המעצר במגידו ובקציעות שוהים באורח קבע עצורים באהלים. בכך אין כל פגם.
34. שלישית, דורשים העותרים כי המשיב יימנע מלהחזיק את העצורים בצפיפות יתר. כפי שהוסבר, עד לימים האחרונים אכן הוחזקו רבים מהעצורים בתנאי צפיפות, אולם לא היה

מכך מנוס, שכן לא היה בנמצא פתרון זמין ומיידי שימנע את בעיית הצפיפות. עם זאת, הצבא לא שקט על שמריו, וכבר לפני כשבועיים החל להכשיר מתחמי כליאה חדשים מתוך מגמה לפתור בעיה זו. כפי שהובהר, בימים האחרונים הבעיה כמעט ונפתרה ובתוך מספר ימים בודדים יפתחו שני מתחמים נוספים והבעיה תפתר כנראה סופית.

לענין זה נוסף ונציין, כי בית המשפט כבר הכיר בעבר בעובדה, כי בתקופה של גל מעצרים, המבוצע בזמן קצר יחסית, נדרשת תקופת התארגנות לוגיסטית, שבמהלכה, לא תמיד ניתן לספק לעצורים תנאי כליאה סבירים ומקובלים.

בית המשפט התייחס לנושא זה אגב דיונו בתנאי הכליאה במחנה המעצר קציעות, וקבע כדלקמן:

"הצורך הבטחוני בכליאתם של רבים בעת ובעונה אחת יכול להסביר קיומם של תנאים של צפיפות קיצונית בראשיתו של גל המעצרים".

ראו: בג"צ 253/88 סג"זיה נ. שר הבטחון, פ"ד מב (3) 801, 823.

בית המשפט הוסיף וציין באותו הקשר, כי משהתברר באותו ענין, במשך החודשים שחלפו, כי מדובר על עצורים רבים, קמה חובה ליצור תנאים שלא תהיה בהם צפיפות כה רבה ולדלל את מספר יושביו של כל אוהל.

אלא שבענין דנן רשויות הצבא לא המתינו חודשים ואף לא שבועות, אלא נערכו להרחבת מתקן הכליאה כמעט באורח מיידי, העבודות החלו לאחר כשבוע מפתיחת המתקן, והן עומדות להסתיים בתחילת שבוע הבא, בתוך תקופה של פחות מחודש ימים. בנסיבות אלה אנו סבורים כי לא נפל כל פגם במעשי המשיבים בתחום זה וכי אין מקום להתערבות בית המשפט בנדון.

35. רביעית, העותרים דורשים כי לכל עצור תסופק מיטה, ולחלופין, כי יסופק לכל עצור מזרן סביר שיוכל להוות תחליף סביר למיטה. לענין זה נשיב, כי כפי שהוסבר, לכל עצור מסופק דרגש שינה ומזרון ומדובר בהסדר סביר, ועל כן גם בנושא זה אין מקום להתערבות בית המשפט הנכבד.

36. חמישית, דורשים העותרים כי לכל עצור תסופקנה שמיכות בכמות מספקת. לענין זה נשיב, כי כפי שהובהר, כיום, לכל עצור יש 3-4 שמיכות ולעתים אף יותר, ומצב זה הוא סביר לגמרי.

37. שישית, דורשים העותרים כי לעצורים יסופק אוכל בכמות ובאיכות סבירים וכי ינתנו להם כלי אוכל. כאמור, לעצורים מסופק אוכל בכמות ובאיכות סבירים, וכיום ניתנים להם גם כלי אוכל (צלחות ומזלג) על מנת לאכול באמצעותם.

38. שביעית, העותרים דורשים כי המשיב ידאג לתאי שירותים נקיים ולכך נשיב כי נקיון תאי השירותים במתחמי הכליאה הינו באחריות העצורים עצמם ובפיקוח מפקדת המתקן ועל פי מה שנמסר לנו השירותים הינם נקיים.
39. שמינית, העותרים דורשים כי יסופקו לעצורים מוצרי היגיינה ומים חמים בכמות מספקת, וכאמור, גם דבר זה נעשה.
40. תשיעית, העותרים דורשים כי המשיב יימנע מהושבת העצורים במתקן עופר על הרצפה, תחת כיפת השמים. כפי שהוסבר, לכל העצורים יש דרגשי שינה בתוך האהלים (וקודם לכן ניתנו דרגשי שינה בתוך הסככות) והעצורים רשאים לשהות באהליהם.
41. עשירית, העותרים דורשים כי ינתן טיפול רפואי סביר לכל עצור המובא למחנה הזקוק לכך. טיפול שכזה ינתן לעצורים כפי שהוסבר לעיל.
42. בנוסף, דורשים העותרים כי המשיב יורה לאחראים במחנה להמנע משימוש באלומות פיזית ובהשפלות כלפי העצורים וכי יונהג מנגנון פיקוח הדוק שיפקח על יישום הוראה זו. לענין זה נשיב כי ההוראות בצה"ל הן ברורות וחד משמעיות והן אוסרות על שימוש באלומות ובהשפלות כלפי עצורים במתקני מעצר. למיטב בירורינו, עם מפקד מתקן עופר, לא היה שום שימוש באלומות ובהשפלות ולא הוגשו אליו כל תלונות בנדון. מפקדת המתקן היא הגורם המפקח על שמירת ההוראות ויש בכוונתה לטפל בחומרה בכל מקרה בו יתברר כי ההוראות הופרו.
43. כן דורשים העותרים כי המשיב ישיב לעצורים במתקן עופר עם שחרורם את כל החפצים שנלקחו מהם עם מעצרו. כפי שהוסבר, מנגנון שכזה פועל במתקן, וכל חפצי הערך שהופקדו במתקן על ידי עציר עם הגעתו למתקן, מושבים לו עם שחרורו משם.
44. ניתן אפוא לסכם ולומר, כי לעצורים השוחים במתקן ניתנים כיום תנאים סבירים ואנושיים.
45. אשר לדרישות המתייחסות לתנאי המעצר של עצורים במתקנים הזמניים, הרי שכפי שהוסבר, ככלל, מדובר בענין תיאורטי, שכן ארבעה מתוך חמשת המתקנים זמניים כבר נסגרו, ורק מתקן אחד שכזה ממשיך לתפקד. למרות האמור נתייחס במידת האפשר לנדרש במישור זה. האמור לעיל מתבסס על מיטב בדיקתנו שנערכה בפרק זמן קצר יחסית.
46. ראשית, נדרש המשיב להמנע מהידוק יתר של האזיקים במתקנים הזמניים לפרק זמן ארוך באופן שגורם לכאבים עזים לעצורים. לענין זה נשיב כי הידוק שכזה אסור הוא ולא היה – ואין – כל היתר של המשיב להידוק שכזה. כל תלונה ספציפית שתוגש במישור זה – תבדק.

שנית, נדרש המשיב להורות על ביצוע רישום מדויק של הפריטים הנלקחים מהעצורים. לענין זה נשיב כי ההוראות הן לבצע רישום שכזה גם במתקנים הזמניים, אם נלקחים כבר שם פריטים מהעצורים, ולמיטב בירורינו הדבר מבוצע. אכן, בתחילת התקופה, אירעו כנראה תקלות שונות בתחום זה עקב חוסר מודעות מספקת של מפעילי המתקנים הזמניים לנושא וקשיי תקשורת עם העצורים, אולם למיטב בירורינו כיום מתנהל הענין באורח תקין.

שלישית, נדרש המשיב להחזיק את העצורים במחסה מתאים שאינו חשוף לפגעי מזג האוויר. לענין זה נבהיר, כי כאמור, ההחזקה במתקנים הזמניים נועדה לזמן קצר ביותר. בנוסף, בחלק מהמתקנים הוחזקו העצורים במחסה (אוהל או מבנה קבע) גם לפרק זמן קצר זה. אלא שלא תמיד התאפשר הדבר. אשר לדרישה להנפקת מיטה, מזון ושמיכות, הרי שמדובר בדרישה שקשה מאד להעריך לה, וככלל, אף אין בכך צורך בהתחשב בפרק הזמן הקצר יחסית בו מוחזקים בדרך כלל העצורים במתקנים הזמניים.

אשר לדרישות לסיפוק מזון ומים במתקנים הזמניים, הרי שלמיטב בירורינו ניתנו לעצורים מזון ומים. בדומה, אופשר להם לגשת לשירותים לפי צרכיהם.

אשר לדרישה להמנע משימוש באלימות ובהשפלה, הרי שתשובתנו דלעיל רלוונטית גם לענין זה. אשר לדרישה לאפשר לעצורים להגיש תלונות על שימוש באלימות, הרי שהדבר אפשרי, ותלונות צריכות להיות מוגשות למפקדים השוחים במקום.

נמצא, כי גם במישור זה דין העתירה להדחות.

47. הדרישה האחרונה המועלת בעתירה הינה לאפשר לנציגי העותרים להכנס למתקן עופר על מנת לעמוד על תנאי הכליאה בו. אלא שהעותרים אינם מניחים תשתית משפטית לדרישה לחייב את המשיב להענות לבקשתם, ודי בכך לדחיית הדרישה.

יתירה מזו, כפי שהובהר לעיל, לנציגי הצלב האדום ניתנת כניסה חופשית לכל רחבי המתקן, ובכך מתאפשר לגודם חיצוני בינלאומי לפקח על הנעשה במתקן. ולא למותר יהיה לחוסיף, כי נציגי הצלב האדום נפגשים דרך קבע עם האחראים על המתקן ומעירים הערותיהם, הערותיהם נשמעות ובמידת האפשר נעשה מאמץ לשפר את הטעון שיפור.

48. אשר לאסמכתאות המובאות מתוך המשפט הישראלי, אין לנו אלא לציין כי העקרונות והערכים הגלומים באסמכתאות אלה מקובלים כמובן על המשיבים ובמצב דהיום, לאחר תקופת התארגנות הכרחית ובלתי נמנעת, עומדים המשיבים בתנאי הכליאה הנדרשים. אכן, בתחילת האירועים נוצרה המצוקה שתוארה לעיל, אולם המשיבים עשו ככל יכולתם לפתור הבעיות שנוצרו בהקדם האפשרי, וכמתואר לעיל, אף הצליחו בכך בתוך פרק זמן קצר מאד.

49. אשר לתנאי הכליאה המוזכרים מתוך המשפט הבינלאומי, ובעיקר מתוך אמנת ז'נוה הרביעית, נציין תחילה, כי הלכה ברורה ופטוקה היא כי אמנת ז'נוה משקפת משפט הסכמי

שאינו מחייב את המדינה. למרות זאת, מדינת ישראל לקחה על עצמה לקיים את הוראות האמנה ההומניטריות וכך היא עושה גם בתחום דנן.

בהקשר זה, נבקש להפנות לדברים שנאמרו בפס"ד סג'דיה, שאוזכר לעיל, בו נאמר, ביחס לדרישה לקיים את כל הוראות האמנה ההומניטריות כדלקמן:

"אין להבין מדברים אלה כי יש ליישם, באופן עיוור, את כל ההוראות הכלולות באמנה והנוגעות לתנאי מעצרים של העצירים המנהליים; כל הוראה צריכה להבדק על פי חשיבותה, חיוניותה, והתאמתה לנסיבות המיוחדות של מחנה העצירים נושא דיוננו" (שם, עמ' 832).

חדברים האמורים יפים בהתאמה גם לענייננו. המשיבים יטענו כי ככלל, הם מקיימים את הוראות האמנה הרלוונטיות, בהתאמה לנסיבות המיוחדות של מתקן המעצר נושא דיוננו.

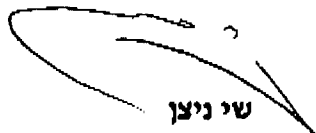
50. סוף דבר, לדעת המשיבים, אין כל יסוד להתערבות בית המשפט הנכבד בנושא דנן ועל כן נבקש את דחיית העתירה, שכן כיום התנאים הניתנים במתקן המעצר הינם סבירים והולמים.

אשר לטענות שהועלו על ידי העותרים לגבי התנהגות אלימה ופסולה של חיילים במהלך המעצר, במכתב שצורף לעתירה כנספח ע/10, הרי שכפי שהודע לפונים, הוחלט לקיים בנדון חקירת מצ"ח. כל תלונה ספציפית אחרת שתוגש לגבי אירועי העבר, תבדק לגופה.

מכל מקום, הצוים המבוקשים בעתירה מותייחסים לעתיד, ובנושא זה אין עילה להוצאת צוים כמבוקש בעתירה.

היום: י"ב אייר, תשס"ב

24 אפריל, 2002

שי ניצן

ממונה על עניינים בטחוניים
בפרקליטות המדינה